Raadsinformatiebrief

Datum	12 maart 2024	Zaaknummer	2489243
		Portefeuille	Zorg, volksgezondheid en wonen H.J. Compagne
Onderwerp	Uitkomsten verkenning naar de invoering van een inkomenstoets voor Hulp bij Huishouden		

Behandeling in commissie
Niet van toepassing

Kennisnemen van:
De uitkomsten van de verkenning naar de invoering van een lokale inkomenstoets voor Hulp bij Huishouden (HbH) vooruitlopend op de inkomensafhankelijke bijdrage per 2026.

Aanleiding
Tijdens de raadsvergadering van 14 december 2023 heeft uw raad de motie (doc.nr.: 2489247) aangenomen om te gaan verkennen of het mogelijk is om, vooruitlopend op de per I januari 2026 landelijk in te voeren inkomensafhankelijke eigen bijdrage, het inkomen al eerder mee te wegen bij aanvragen voor hulp bij huishouden in het kader van de Wmo.

Context
Het abonnementstarief voor mensen met een laag inkomen en geen vermogen is nu even hoog als voor burgers met een hoog inkomen en/of groot vermogen. Als gevolg daarvan is het beroep op hulp bij huishouden de afgelopen jaren sterk gestegen (en in mindere mate ook het beroep op hulpmiddelen en woningaanpassingen). Daarbij is de procentuele stijging onder mensen met een midden- of hoger inkomen het sterkst geweest. Daardoor worden juist kwetsbare burgers die – met hun naasten – niet zelf kunnen voorzien in de ondersteuning die zij nodig hebben, het hardst geraakt. Want de druk op de wachtlijsten voor hulp bij huishouden is door de aanzuigende werking van het abonnementstarief enorm toegenomen. Bij een peiling van begin februari 2024 blijkt dat er in de gemeente Meierijstad 246 inwoners op de wachtlijst staan. Naast de aanzuigende werking door het gewijzigde abonnementstarief in 2019, blijven ook de aantallen stijgen door de vergrijzing en het landelijke beleid dat mensen langer zelfstandig thuis moeten blijven wonen. De verwachting daarmee is dat de beschikbaarheid van hulp bij huishouden voor kwetsbare inwoners in de (nabije) toekomst nog meer onder druk komt te staan. Met een verkenning willen we de mogelijkheden in kaart brengen of met de invoering van een lokale inkomenstoets de toenemende druk op de voorziening hulp bij huishouden kan worden verlicht.

Uitvoering verkenning
In de periode januari-februari 2024 is er een verkenning uitgevoerd. Daarin stond de volgende vraag centraal: “Welke mogelijkheden zijn er om - in aansluiting op de per I januari 2026 landelijk in te voeren inkomensafhankelijke eigen bijdrage al eerder in 2025 een lokale inkomenstoets te implementeren voor aanvragen voor Wmo hulp bij huishouden?”
Er is eerst deskresearch gedaan naar de (voorlopige) vormgeving van het wetsvoorstel voor een inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Ook zijn interviews gevoerd met gemeenten die al ervaring hebben opgedaan met het toepassen van een lokale inkomenstoets voor hulp bij huishouden. Zo zijn er interviews gevoerd met beleidsmedewerkers Wmo bij de gemeente Land van Cuijk, Krimpen aan de IJssel en Leusden. De gemeente Land van Cuijk past de inkomensgrens pas toe sinds 2024. De gemeenten Leusden en Krimpen aan de IJssel zijn hier al in 2021 mee gestart. Tijdens het interview kwamen de volgende onderwerpen aan bod: werkwijze inkomenstoets, knelpunten/successen bij de implementatie, participatie vanuit zorgaanbieders/inwoners, effecten op zorgkosten en wachtlijsten en verwachtingen over het toekomstperspectief (o.a. aansluiting op de inkomensafhankelijke eigen bijdrage per 2026).

Hoe ziet het wetsvoorstel er (vooralsnog) uit?
Op dit moment betaalt elke cliënt die van één of meer van deze voorzieningen gebruik maakt, € 20,60 per maand (het abonnementstarief), ongeacht het inkomen. Met de invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage wordt (op zijn vroegst per 2026) de hoogte van de eigen bijdrage bij alle maatwerkvoorzieningen afhankelijk van het inkomen waaronder dus ook hulp bij huishouden. Beoogd wordt dat burgers met een bijdrage plichtig inkomen van bóven 120% van het sociaal minimum een eigen bijdrage verschuldigd zullen zijn die lineair oploopt met het bijdrage plichtig inkomen. Zij zijn, bovenop de minimum eigen bijdrage van € 21,80 per maand (prijspeil 2026), een aanvullend marginaal tarief verschuldigd van 10% van het deel van het bijdrage plichtig jaarinkomen dat uitkomt boven 120% van het sociaal minimum. Na het delen door twaalf resulteert de eigen bijdrage per maand. Deze wordt gemaximeerd op circa € 315 per maand (prijspeil 2026). Hoe de nieuwe, inkomensafhankelijke eigen bijdrage er precies uit komt te zien, wordt in de komende periode verder uitgewerkt door het ministerie van VWS.

Welke wettelijke ruimte is er voor een lokale inkomenstoets?
Belangrijke uitkomst van de verkenning is dat we geïnformeerd zijn over de actuele ontwikkeling dat de gemeenten Leusden, Krimpen aan de IJssel en Beesel medio februari in afwachting waren van een rechterlijke uitspraak over de wettelijke ruimte voor het toepassen van een lokale inkomenstoets voor hulp bij huishouden door de Centrale Raad van Beroep. Ook in december 2022 oordeelde de rechtbank al eerder in een zaak met betrekking tot de gemeente Beesel dat er geen ruimte bestaat om in het kader van de eigen kracht rekening te houden met de financiële mogelijkheden van eiseres om de gevraagde ondersteuning zelf te bekostigen. Op 20 februari 2024 heeft de Centrale raad van Beroep de uitspraak gedaan dat gemeenten geen lokale inkomenstoets voor hulp bij huishouden mogen toepassen.

Welke ervaringen hebben gemeenten opgedaan met een lokale inkomenstoets?
Hieronder volgt een compact overzicht van andere inzichten/uitkomsten die de interviews hebben opgeleverd:

- De inkomensgrens varieert van 150%- 200% van het sociaal minimum. Gemeenten voeren geen 'harde' toets uit. Er is altijd een gesprek met de inwoner waarin schulden, hoge hypotheek, bijzondere kosten meewegen. Daarnaast kan rekening worden gehouden of inwoners zelf de eigen regie kunnen voeren. De financiële gegevens worden bij de inwoner opgevraagd. Inwoners kunnen daartoe niet verplicht worden. Ook wordt binnen één gemeente samengewerkt met Werk & Inkomen die het inzicht over inkomen van client verschaft en de Wmo-consulent dit beoordeelt bij de aanvraag voor HbH.
- Twee gemeenten hebben bezwaren ontvangen van inwoners na de invoering van de inkomenstoets. Bij de ene gemeente kwamen de bezwaren met name vanuit inwoners die bij een herindicatie door de inkomenstoets nu een afwijzing kregen. Ook kwamen er meer bezwaren binnen nadat een inwoner een bericht plaatste in de lokale krant over het nieuwe beleid met de oproep aan inwoners om hiertegen bezwaar in te dienen. De andere gemeente paste de inkomenstoets vanaf de start alleen toe bij nieuwe indicaties en ontving de eerste periode geen bezwaren, maar later zijn er wel enkele bezwaren ontvangen. Beide gemeenten zijn daarna bij inwoners, die bij de aanvraag al aangaven bezwaar te zullen maken, direct alsnog hulp bij huishouden toe gaan kennen. Wel zien deze gemeenten zeker ook een groep inwoners die begrip heeft voor het nieuwe beleid met de inkomenstoets.
- De gemeenten geven aan dat het belangrijk is om de toegang Wmo/ de Wmo-consulenten goed te betrekken bij de voorbereiding en implementatie. Bijvoorbeeld door ze te trainen op gesprekstechnieken voor het voeren van een gesprek over financiële draagkracht en inkomen en een werkinstructie te geven. Hiervoor is gedurende de voorbereiding voldoende tijd en ruimte nodig.
  Wanneer inkomen ook onderdeel is van het gesprek, kunnen Wmo-consulenten volgens deze gemeenten uiteindelijk beter het gesprek voeren met een inwoner over de mogelijkheden die hij of zij heeft om zelf via het sociale netwerk hulp te organiseren. Ook de betrokken zorgaanbieders reageerden overwegend positief op de invoering van de inkomenstoets. Gemeenten onderstrepen dat voldoende draagvlak onder Wmo-consulenten en zorgaanbieders cruciaal is voor een succesvolle implementatie van de lokale inkomenstoets.
- Belangrijk effect van de lokale inkomenstoets voor deze gemeenten was dat er een nieuwe markt is aangeboord voor hulp bij huishouden die inwoners zelf konden organiseren vanuit hun sociale netwerk of door het inhuren van een betaalde hulp. Ook leverde dit, met name in het begin toen er nog weinig bezwaren waren, een positief effect op voor de omvang van de wachtlijsten en de zorgkosten. Bij één gemeente kwam bijv. (bij het eerste half jaar na de start) de helft van de aanvragen door de inkomenstoets niet meer in aanmerking kwam voor HbH.
- Twee gemeenten verwachten dat de druk, ondanks de invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in 2026, zal blijven toenemen. Het is de vraag of de hoogte van de eigen bijdrage voldoende prikkel oplevert voor inwoners om zelf HbH te regelen. Vooral onder inwoners die al een eigen bijdrage betalen voor een andere Wmo-voorziening (de eigen bijdrage betaalt men 1 keer). Daarbij is het ook nog onzeker hoe

het wetsvoorstel er uiteindelijk uit komt te zien en wanneer deze daadwerkelijk zal worden ingevoerd.

- Ideeën die gemeenten noemen om nader te willen onderzoeken zijn:
    - Toepassen van een ‘light’ inkomenstoets: financiële draagkracht blijven toetsen, maar niet meer op afwijzen. Maar moreel appèl doen alleen werkt niet, is ook de ervaring in de praktijk.
    - Triage op de wachtlijst: inwoners die op eigen kracht, zowel sociaal als financieel, zelf geen hulp bij huishouden kunnen regelen, voorrang geven op wachtlijst.
    - Producten HbH omzetten: producten HbH qua inhoud en uren nog gerichter afstemmen op de hulpvraag en mate van eigen kracht van inwoners. Om zo de beschikbaarheid van HbH te vergroten voor inwoners die dit het hardst nodig hebben. Daarbij is ook aandacht voor ondersteuning bij het zelf weer zoveel mogelijk aanleren/oppakken van huishoudelijke taken.

Kernboodschap

Als gevolg van de rechterlijke uitspraak op 20 februari 2024 is onderstreept dat gemeenten geen wettelijke ruimte hebben voor het toepassen van een lokale inkomenstoets voor hulp bij huishouden. Wij adviseren daarom, niet vooruitlopend op de invoering van een landelijke inkomensafhankelijke bijdrage, een lokale inkomenstoets voor HbH in de gemeente Meierijstad in te voeren.
We gaan wel andere (nieuwe) maatregelen/praktijkvoorbeelden, waaronder de door geïnterviewde gemeenten genoemde ideeën, verder onderzoeken die de beschikbaarheid van hulp bij huishouden, voor inwoners die dit het hardst nodig hebben, op korte of langere termijn kunnen vergroten. Bijvoorbeeld:

- Het stimuleren van wijkgerichte samenwerking tussen gecontracteerde aanbieders om zo de hulpen efficiënter te kunnen inzetten.
- Het organiseren van hulp bij het huishouden dichtbij de inwoners als dorpsvoorziening. Bijvoorbeeld in een zorgcoöperatie.
- De financiële draagkracht onderdeel te maken van het keukentafelgesprek met inwoners en hen te faciliteren bij het vinden van andere oplossingen in eigen sociaal netwerk/inhuur particuliere hulp.
- Het invoeren van een vaste eigen bijdrage voor de Algemene voorziening hulp bij huishouden per 1 januari 2025. Dit om voor te sorteren op de landelijke invoering van de inkomensafhankelijke bijdrage per 2026 en daarbij te voorkomen dat cliënten met hoge inkomens die in aanmerking komen voor een algemene voorziening geen eigen bijdrage betalen.
- Het verrichten van triage op de wachtlijst.

Communicatie
De uitkomsten van de verkenning worden met de collega’s van Toegang Wmo en de medewerkers van het cluster Wmo & welzijn gedeeld. Daarnaast koppelen we de uitkomsten van de verkenning terug met onze collega gemeenten uit de Regio Brabant Noordoost-oost. Dit zijn de gemeenten Bernheze, Boekel, Maashorst en Oss.

Participatie
Met de Adviesraad Sociaal Domein (ASD) is gecommuniceerd over de verkenning en de uitkomsten voor de invoering van een lokale inkomenstoets voor Hulp bij Huishouden vooruitlopend op de inkomensafhankelijke bijdrage per 2026, naar aanleiding van de motie hierover door de gemeenteraad.

Duurzaamheid
N.v.t.

Financiën
N.v.t

Planning
N.v.t.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van de gemeente Meierijstad

De secretaris,	De burgemeester,
drs. M.G.C. Wilms-Wils RA	ir. C.H.C. van Rooij